

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τμήμα Επιστημών της Αγωγής

ψηφίδες
γνώσης

Διάβασε τι γράφω, άκουσε τι λέω, δες τι ζωγραφίζω: Εκπαιδευτικές προσεγγίσεις για την κατανόηση της αναπηρίας ως θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Σιμώνη Συμεωνίδου
Επίκουρη καθηγήτρια
symeonidou.simoni@ucy.ac.cy

Συνέδριο για τον δεύτερο στόχο της σχολικής χρονιάς 2016-2017
«Η ευαισθητοποίηση κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και η
προώθηση της ισότητας και του σεβασμού»
1^η Φεβρουαρίου 2017
Συνεδριακό Κέντρο «Φιλοξενία», Λευκωσία

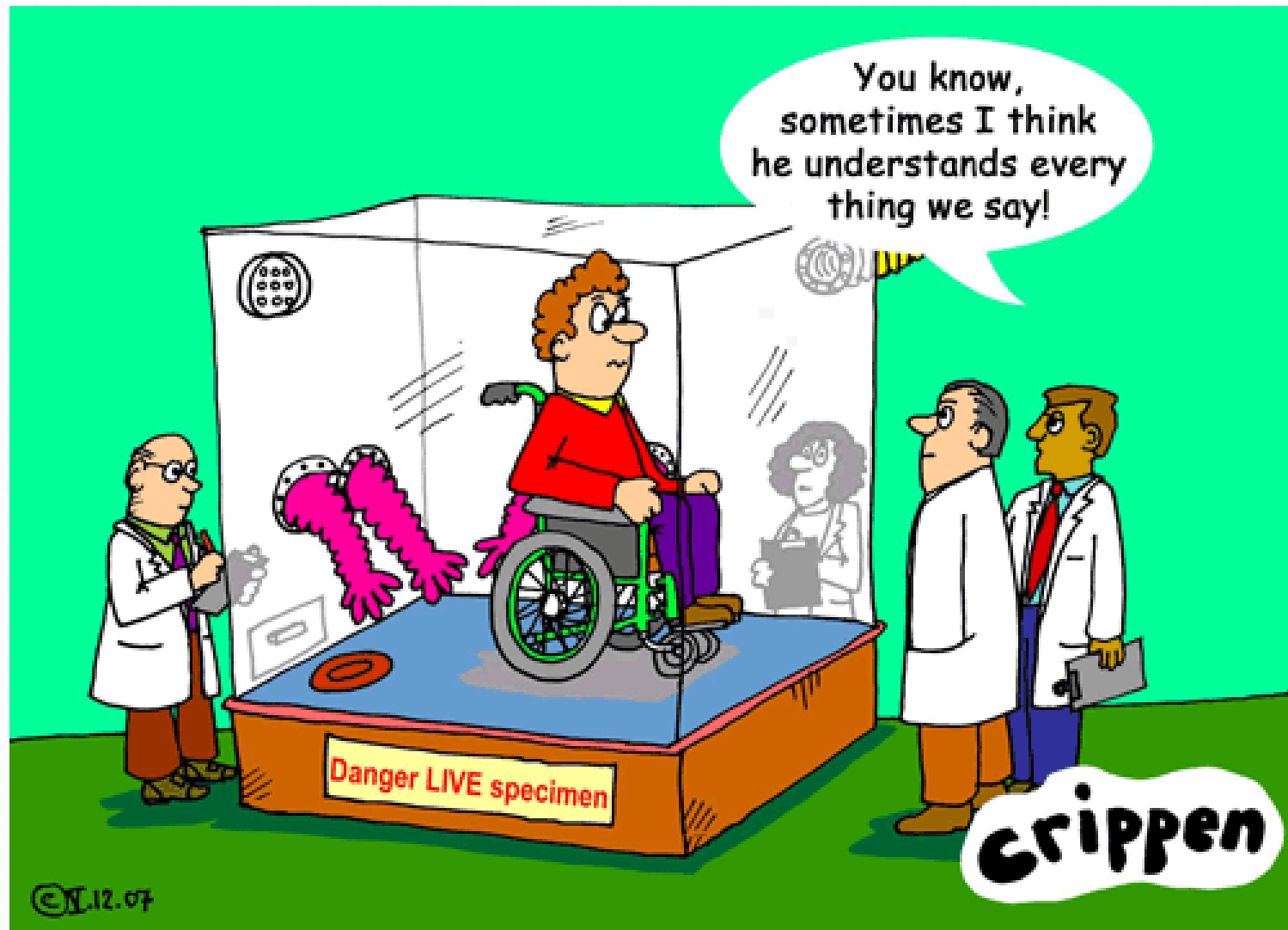
Πορεία εργαστηρίου

- Εισαγωγή
 - Πώς αντιλαμβανόμαστε την έννοια της αναπηρίας;
 - Σύνδεση της φιλοσοφίας του Κώδικα Συμπεριφοράς κατά του Ρατσισμού με θέματα αναπηρίας
- Πρόγραμμα «Ψηφίδες Γνώσης»
- Εργασία σε ομάδες
 - «Διάβασε τι γράφω, άκουσε τι λέω, δες τι ζωγραφίζω»
- Παραδείγματα από όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης
- Συζήτηση στην ολομέλεια

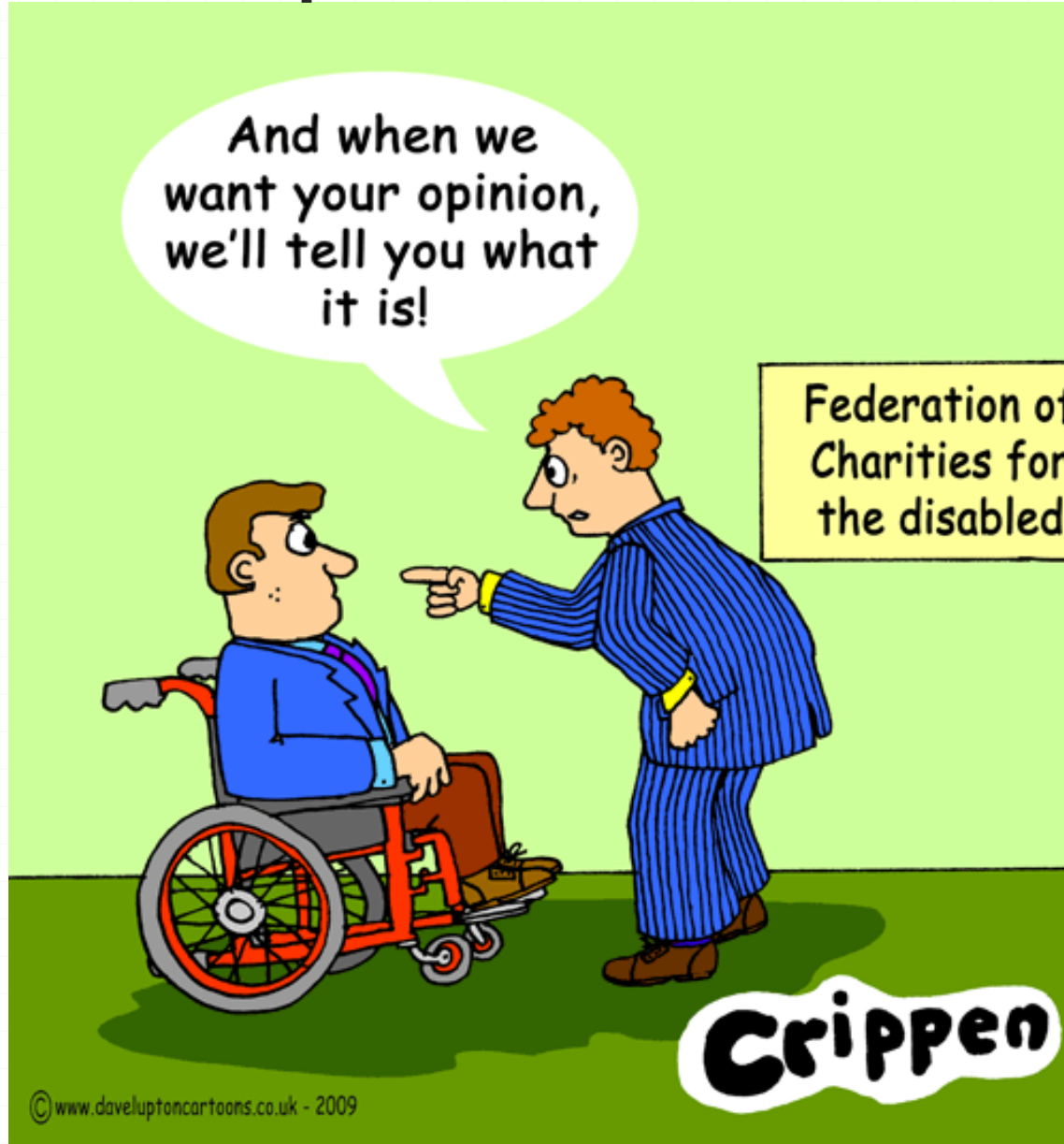
Η αντίληψη της αναπηρίας

- Στην Κύπρο σκεφτόμαστε κυρίως με βάση το ιατρικό μοντέλο, το οποίο συνδέεται και με το φιλανθρωπικό μοντέλο – αναπαραγωγή στερεοτύπων
- Με απλά λόγια
 - Το άτομο με αναπηρία είναι ‘άρρωστο’, έχει ‘πρόβλημα’ και χρειάζεται ‘θεραπεία’
 - Το άτομο με αναπηρία χρειάζεται χρήματα για θεραπεία και εμείς ως κοινωνία που νοιάζεται πρέπει να τα μαζέψουμε

Ιατρικό Μοντέλο

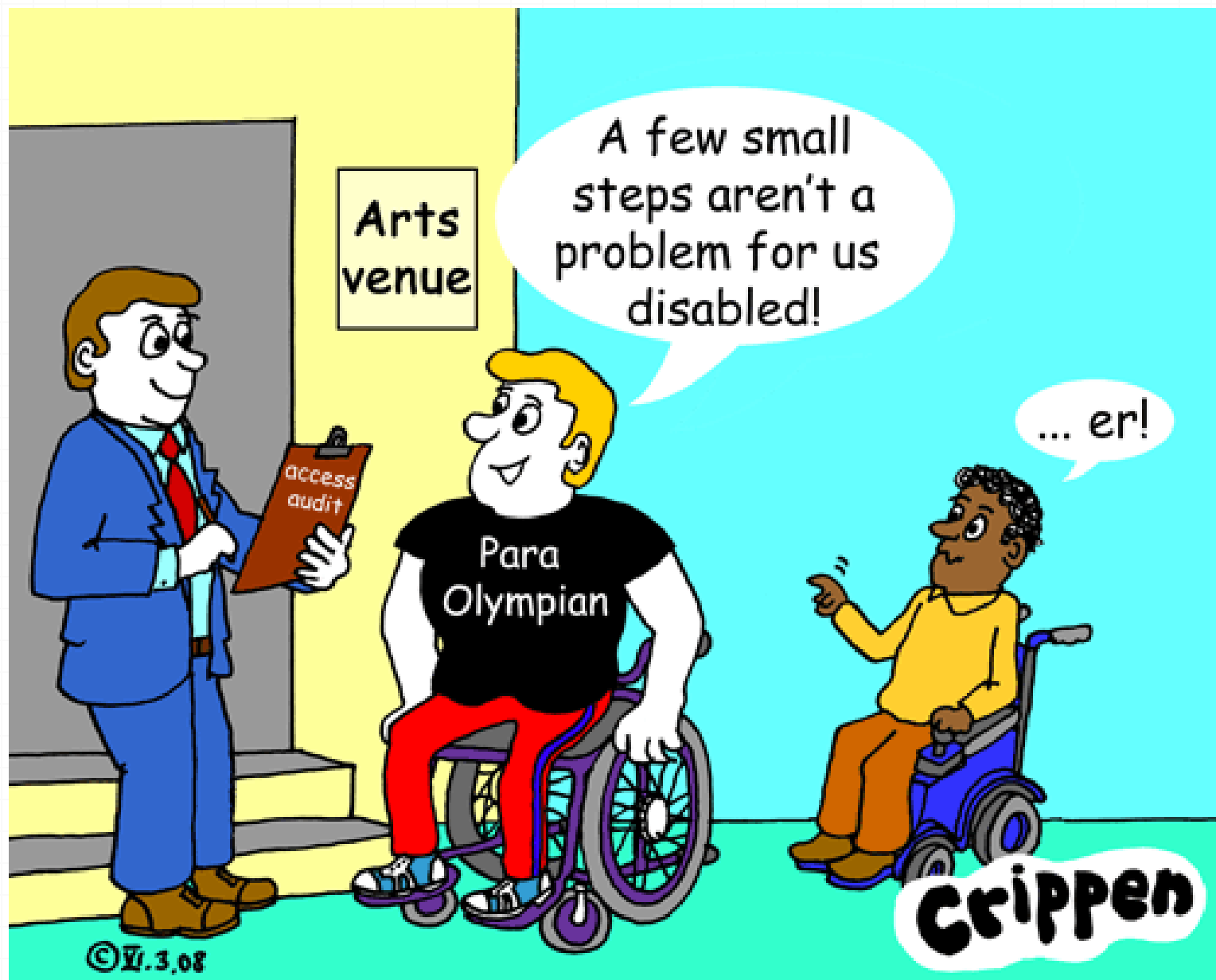
Φιλανθρωπικό Μοντέλο

Η αντίληψη της αναπηρίας

- ο Το κίνημα των ατόμων με αναπηρίες διεκδικεί την κοινωνική αλλαγή, στηριζόμενο στο κοινωνικό μοντέλο αλλά και στα ανθρώπινα δικαιώματα
- ο Με απλά λόγια
 - ο Δεν είναι το άτομο που έχει το 'πρόβλημα', αλλά η κοινωνία
 - ο Η κοινωνία βάζει εμπόδια στη συμμετοχή του ατόμου στην καθημερινή ζωή
 - ο Τα άτομα με αναπηρία έχουν τα ίδια δικαιώματα με τα άτομα χωρίς αναπηρία

Κοινωνικό Μοντέλο

Δικαιωματική προσέγγιση

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ | ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

A photograph of two young children in a classroom. The child on the left has blonde hair and is wearing a purple and white striped long-sleeved shirt. The child on the right has brown hair and is wearing a dark blue sleeveless top. They are both leaning in and whispering to each other. In the background, there is a green chalkboard with some faint drawings and a large number '5' written on it. There are also some white thought bubbles and a speech bubble overlaid on the image.

Κώδικας Συμπεριφοράς κατά του Ρατσισμού
και Οδηγός Διαχείρισης
και Καταγραφής Ρατσιστικών Περιστατικών

Σκοπός Κώδικα Συμπεριφοράς κατά του Ρατσισμού

Σκοπός του Κώδικα & Οδηγού δεν είναι να χαρακτηρίσει ή να αποκαλέσει άτομα ως 'ρατσιστές' ή 'μη ρατσιστές' αλλά:

- ο η **αναγνώριση** των οποιωνδήποτε άμεσων ή έμμεσων, σκόπιμων ή άσκοπων λόγων, πράξεων και διαδικασιών που οδηγούν σε αρνητικές διακρίσεις συγκεκριμένων ατόμων με βάση τη διαφορετικότητά τους
- ο η **ανάληψη ενεργού δράσης** για πρόληψη και αντιμετώπιση ρατσιστικών περιστατικών, και
- ο η **ανάληψη ενεργού δράσης** για ανάπτυξη αντιρατσιστικής κουλτούρας.

Ατομικά χαρακτηριστικά

φύλο, χρώμα/εμφάνιση,
εθνικότητα, κοινότητα ή
θρησκευτική ομάδα, καθεστώς
παραμονής στη χώρα,
καταγωγή, θρησκευτικές ή
άλλες πεποιθήσεις, αναπηρία,
ηλικία, σεξουαλικός
προσανατολισμός, γλώσσα,
προφορά, συνήθειες,
επάγγελμα,
κοινωνικοοικονομική
κατάσταση, κουλτούρα κλπ.

Ρατσισμός

- ο η διαδικασία
περιθωριοποίησης,
αποκλεισμού και διάκρισης
σε βάρος όσων θεωρούνται
ότι είναι “διαφορετικοί”
από μας
- ο συνέπειες πράξεων,
συμπεριφορών και λόγων,
έμμεσων ή άμεσων, οι
οποίες περιθωριοποιούν,
αποκλείουν και κάνουν
διακρίσεις σε βάρος όσων
θεωρούνται ‘διαφορετικοί’,
ασχέτως πρόθεσης

Ρατσιστικό περιστατικό

- Οποιοδήποτε περιστατικό εκλαμβάνεται ως ρατσιστικό από το θύμα ή άλλο πρόσωπο (Macpherson, 1999 και ECRI, 2007)
- Καλλιεργεί περιβάλλον εχθρότητας προς όλα τα πρόσωπα που μοιράζονται κάποια χαρακτηριστικά, βλάπτοντας σοβαρά ευρύτερες κοινότητες
- Παραδείγματα:
γελοιοποίηση ή μίμηση προφορών ή κινήσεων, χρήση υποτιμητικής γλώσσας, ρατσιστικά ανέκδοτα/σχόλια, διάδοση φήμης για ένα άτομο σε σχέση με κάποιο ατομικό του χαρακτηριστικό, αποκλεισμός από συμμετοχή σε κοινωνικές ομάδες, προσβλητικά, απειλητικά ή ρατσιστικά γκράφιτι ή σύμβολα, σωματική βία στη βάση των ατομικών χαρακτηριστικών ενός ατόμου

Ρατσισμός στη βάση της αναπηρίας

- ο Μίμηση της αναπηρίας με σκοπό την κατανόησή της ή τη γελοιοποίηση του ατόμου (ομιλία, περπάτημα, συμπεριφορά)
- ο Κοροϊδία του ατόμου λόγω της αναπηρίας του
- ο Αποκλεισμός ή περιθωριοποίηση του ατόμου λόγω της αναπηρίας του
- ο Χρήση υποτιμητικής γλώσσας (π.χ. κουτσός, χαζός-τρελός, βλάκας-καθυστερημένος, «Μα είσαι τυφλός;» «Μα είσαι κουφός;», παιδιά με ειδικές ικανότητες, παιδιά με ιδιαιτερότητες)
- ο Παρουσίαση παιδιών με αναπηρία ως άτομα που υποφέρουν, λυπούνται, είναι παθητικά, χρειάζονται χρήματα για θεραπείες
- ο Αποκλεισμός των παιδιών που φοιτούν στην ειδική μονάδα (π.χ. στην πρωινή συγκέντρωση, στις γιορτές, στις εκδρομές)
- ο Υπερβολική απασχόληση των παιδιών που φοιτούν στην ειδική μονάδα με άλλες δραστηριότητες που δεν εξυπηρετούν τη μάθηση
- ο Αποκλεισμός των παιδιών με αναπηρία από το μάθημα (π.χ. δραστηριότητες, φύλλα εργασίας, κατ' οίκον εργασία)
- ο Απουσία κατάλληλου εξοπλισμού υποστηρικτικής τεχνολογίας
- ο Απουσία προσαρμογών στο δομημένο περιβάλλον (π.χ. προσβάσιμες τουαλέτες, ράμπες)

Ερευνητικό πρόγραμμα «Ψηφίδες Γνώσης»

ψηφίδες
γνώσης

ο Σκοπός

- ο Να εντοπιστούν γραπτά κείμενα, ποιήματα, συνεντεύξεις, πίνακες, μουσική και άλλο υλικό ατόμων με αναπηρίες από την Κύπρο και την Ελλάδα και να εξεταστούν εποικοδομητικοί τρόποι αξιοποίησής τους στα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα

Μια βασική παραδοχή

Θα μπορούσαμε να κατανοήσουμε καλύτερα τα θέματα αναπηρίας μέσα από τη φωνή των ατόμων με αναπηρία, η οποία εκφράζεται κυρίως στους πίνακες, στα ποιήματα και στις αφηγήσεις τους, και λιγότερο μέσα από κείμενα ατόμων χωρίς αναπηρίες, τα οποία συνήθως αναπαράγουν το ιατρικό μοντέλο σκέψης

(Allan, 2014)

Αναλυτικά Προγράμματα

- ο Το Αναλυτικό Πρόγραμμα και τα σχολικά εγχειρίδια έχουν παραδοσιακά περιθωριοποιήσει τα άτομα με αναπηρίες, με αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί να μην έχουν στη διάθεσή τους στόχους και υλικό για να προσεγγίσουν τα θέματα αναπηρίας μέσα από το κοινωνικό μοντέλο ή τα ανθρώπινα δικαιώματα

(Lewis & Norwich, 2005; Symeonidou & Mavrou, 2014)

Δείγμα

- Σκόπιμη δειγματοληψία (πληροφορίες από οργανώσεις ατόμων με αναπηρίες και από το διαδίκτυο)
- Είκοσι επτά άτομα παθήσεις
 - 17 άντρες, 10 γυναίκες
 - Τύποι αναπηρίας: οπτική, ακουστική, κινητική, σωματική
 - Χρόνιες παθήσεις: κατά πλάκα σκλήρυνση, ρευματοπάθεια
- Υλικό
 - Υλικό που δημιουργήθηκε από άτομα με αναπηρίες
 - Ποιήματα, αφηγήσεις, άρθρα, πίνακες, γλυπτά, ταινίες μικρού μήκους, ρεπορτάζ εφημερίδων, ιστοσελίδες, φωτογραφίες
 - Πληροφορίες για τη ζωή τους μέσα από ημι-δομημένες συνεντεύξεις και άλλα μέσα

Σύνοψη του υλικού

◦ Θέματα αναπηρίας

- Εμπειρίες ατόμων με αναπηρία
- Θυμός των ατόμων με αναπηρίες για το διαχωρισμό, την περιθωριοποίησή και τη διάκρισή που βιώνουν
- Οικογενειακές αντιδράσεις για την αποδοχή της αναπηρίας
- Κριτική απέναντι στα άτομα χωρίς αναπηρίες για τον τρόπο που αντιλαμβάνονται την αναπηρία (με σοβαρό ή χιουμοριστικό τρόπο)
- Διαδικασία μέσα από την οποία μαθαίνει κανείς να ζει με τον πόνο από μια μακροχρόνια ασθένεια, η οποία προκαλεί αναπηρία

◦ Θέματα που δεν σχετίζονται με την αναπηρία

- Φύση
- Αξίες (φιλία, αγάπη, ειλικρίνεια, ελευθερία κ.ά.)
- Κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα
- Χώρα καταγωγής – Κύπρος ή Ελλάδα (τοπίο, πολιτική)

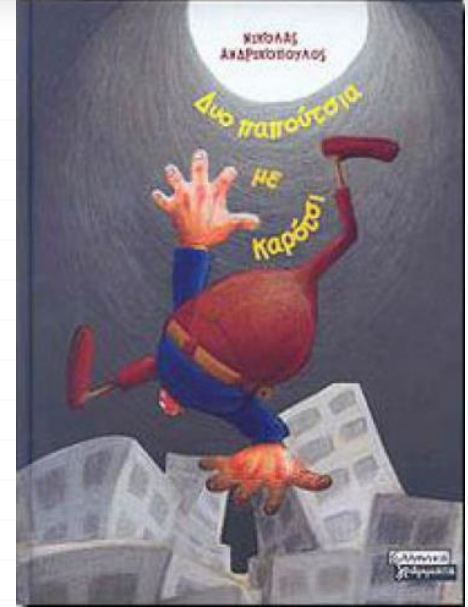
Παραδείγματα αξιοποίησης του υλικού

Ανάπτυξη ενότητας στην προδημοτική (Πογιατζή & Συμεωνίδου 2016)

- ο Θέμα: Τα εμπόδια στην πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στο δομημένο περιβάλλον
- ο 24 παιδιά, 4.5 – 6 ετών
- ο Στόχοι
 - ο Αναγνώριση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην πρόσβαση
 - ο Γλωσσική έκφραση
 - ο Δημιουργική έκφραση
 - ο Κατανόηση της αξίας του τροχοκαθίσματος στη ζωή του ατόμου με αναπηρία

Ενδεικτικές δραστηριότητες

- Επεξεργασία παραμυθιού
 - «Δυο παπούτσια με καρότσι»
- Η χώρα του «Με νοιάζει για σένα»
- Επιστολή στο δήμαρχο με εισηγήσεις για βελτίωση της πρόσβασης για τα άτομα με αναπηρία
- Τα παιδιά φωτογραφίζουν τα εμπόδια στο δομημένο περιβάλλον
- Τα παιδιά βλέπουν γελοιογραφίες παιδιών για το θέμα της πρόσβασης (Ψηφίδες Γνώσης)
- Τα παιδιά φτιάχνουν γελοιογραφίες με βάση τις φωτογραφίες που πήραν
- Επεξεργασία ποιήματος Ντίνας Κατσούρη
 - Μα τέλος πάντων

Ανάπτυξη ενότητας στο δημοτικό σχολείο

(Χρυσοστόμου & Συμεωνίδου, 2016)

- ο Έρευνα δράσης
- ο Δ' τάξη, Γλωσσικό μάθημα & Αγωγή Υγείας
- ο Διάρκεια ενότητας 4 X 80'
- ο Συνεργασία δύο εκπαιδευτικών
- ο Στόχοι ενότητας
 - ο Αποδόμηση της ρητορικής της φιλανθρωπίας
 - ο Εξοικείωση με όρους αναπηρίας, αποδεκτούς από τα άτομα με αναπηρία
 - ο Κατανόηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία
 - ο Αναγνώριση της αξίας της υποστηρικτικής τεχνολογίας για τα άτομα με αναπηρία
 - ο Ανάπτυξη επιχειρηματολογίας
 - ο Αναγνώριση του ρόλου της οικογένειας στη ζωή των ατόμων με αναπηρία

Μέσα και υλικά

- ο Στέλιος Κυμπουρόπουλος (ΣΚ)
 - ο Απόσπασμα από συνέντευξη
 - ο Απόσπασμα από ντοκιμαντέρ για τη ζωή του
 - ο Απόσπασμα από ομιλία του στο TEDMed
 - ο Απόσπασμα από δηλώσεις του σκηνοθέτη του ντοκιμαντέρ για τη ζωή του ΣΚ
- ο Άλλα υλικά
 - ο Τηλεόραση, μικρόφωνο, κάρτες ψηφοφορίας

Ενδεικτικές δραστηριότητες

- Επεξεργασία αποσπασμάτων από συνέντευξη, εντοπισμός νέας ορολογίας, επεξήγηση λέξεων – χρήση λεξικού, παρουσίαση του προφίλ του ΣΚ με την ορολογία που επιθυμεί ο ίδιος
- Προβολή αποσπασμάτων από το ντοκιμαντέρ, συζήτηση κάθε αποσπάσματος (σημαντικά γεγονότα στη ζωή του, ο ρόλος των γονέων του, η εμπειρία του στην εκπαίδευση, ο ρόλος της υποστηρικτικής τεχνολογίας), λήψη σημειώσεων για τα κύρια σημεία
- Προβολή αποσπασμάτων από την ομιλία του ΣΚ. Συζήτηση κάθε αποσπάσματος (αυτοσαρκασμός, σημαντικά γεγονότα στη ζωή του – σημαιοφόρος, ιατρική)
- Διεξαγωγή debate. Επεξήγηση κατάστασης, οι μαθητές σε ομάδες ετοίμασαν επιχειρήματα υπέρ και κατά, διεξαγωγή debate στο πλαίσιο τηλεοπτικής εκπομπής, ψηφοφορία), αποκάλυψη της τελικής απόφασης στην πραγματικότητα

Εργαστήριο σε μικρή ομάδα παιδιών δημοτικού (Λοϊζου & Συμεωνίδου, 2016)

- ο Η γελοιογραφία ως εργαλείο για καταπολέμηση των στερεοτύπων για την αναπηρία
- ο Ομάδα 5 παιδιών, 6-8 ετών
- ο 8 συναντήσεις X 1.5 ώρα
- ο Μέσα και υλικά
 - ο Παραμύθια
 - ο Σύντομο βιογραφικό ατόμου με αναπηρία
 - ο Αποσπάσματα από βίντεο
 - ο Γελοιογραφίες

Ενδεικτικές δραστηριότητες

CRIPPEN
Disabled Cartoonist

- ο Επεξεργασία παραμυθιών
 - ο «Η Αργυρώ γελάει», «Ο Φοίβος και ο άλλος Φοίβος»
- ο Επεξεργασία τηλεοπτικού σποτ
- ο Αποσπάσματα από βίντεο με ομιλίες ατόμων με αναπηρία για προετοιμασία ερωτήσεων συνέντευξης.
- ο Επεξεργασία σύντομου βιογραφικού ατόμου με αναπηρία
- ο Συνάντηση και συζήτηση με άτομο με αναπηρία
- ο Επεξεργασία στοιχείων γελοιογραφίας
- ο Επεξεργασία γελοιογραφιών που έφτιαξαν άτομα με αναπηρία
- ο Επεξεργασία γελοιογραφιών που έφτιαξαν άλλα παιδιά (Ψηφίδες Γνώσης)
- ο Παραγωγή κειμένου σε δοθείσα γελοιογραφία από άτομο με αναπηρία
- ο Παραγωγή δικής τους γελοιογραφίας
- ο Διοργάνωση έκθεσης με όλη τη δουλειά των παιδιών και επεξήγηση όλης της πορείας στους γονείς τους. Στην έκθεση παρευρέθηκε και ο ΜΔ κατόπιν πρόσκλησης των παιδιών

Ανάπτυξη ενότητας στη μέση εκπαίδευση

(Symeonidou & Damianidou, 2013)

- ο Εσπερινό σχολείο
- ο Τάξη με 17 μαθητές, 18-46 ετών
- ο Διάρκεια 4 X 40'
- ο Συνεργασία φιλόλογου και ακαδημαϊκού
- ο Στόχοι
 - ο Αναγνώριση ρατσιστικών στάσεων που λειτουργούν ως εμπόδια στην πολιτότητα
 - ο Κατανόηση τρόπων μέσα από τους οποίους η συμβολική ποίηση μπορεί να αποδομήσει και να δομήσει την πραγματικότητα

Ενδεικτικές δραστηριότητες

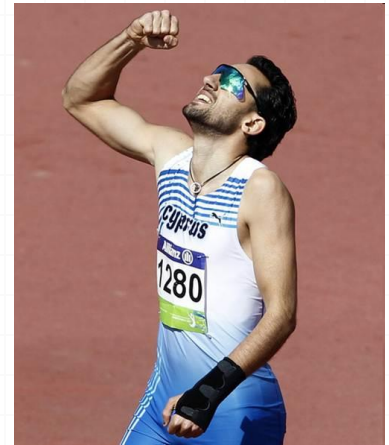
- Επεξεργασία και σύγκριση ποιημάτων
 - Orkun Bozkurt
 - Ποιήματα: Ο τοίχος, Θέλω να κλάψω, Ο χαρταετός
 - Ντοκιμαντέρ: Ο χαρταετός
 - Κωνσταντίνος Καβάφης
 - Τα τείχη, Η πόλις
- Σύντομες παρουσιάσεις
- Συζητήσεις
- Εργασία σε ομάδες
- Ατομική εργασία

Τάξη	Θεματική περιοχή & λέξεις-κλειδιά	Υλικό που χρησιμοποιείται συνήθως	Υλικό από Bozkurt
Α' Γυμνασίου	‘Ανθρώπινες σχέσεις-Ανθρώπινοι χαρακτήρες’ (ρατσισμός, καταπίεση, διακρίσεις, μοναξιά, διαφορετικότητα)	Αποσπάσματα από το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ (Α. Φρανκ, μεταφρασμένο στα Ελληνικά)	Χαρταετός (<i>Uçurtma</i>), ταινία μικρού μήκους Θέλω να κλάψω (<i>Ağlamac Istiyorum</i>) Εγώ (<i>Ben</i>) Το καράβι (<i>Gemi</i>)
Β' Γυμνασίου	‘Ο τόπος μου και οι άνθρωποι’ (άνθρωποι στην Κύπρο, προβλήματα που αντιμετωπίζουν στη σημερινή κοινωνία, κοινωνική ζωή)	Όταν πεθαίνει ένα παιδί, Τόλη Νικηφόρου Τα λουλούδια της Χιροσίμα (Ε. Morris, μεταφρασμένο στα Ελληνικά)	Θυμήσου (<i>Hatirla</i>) Κρεμάλα (<i>Darağaci</i>)
Γ' Γυμνασίου	‘Οικουμενικές αξίες και λογοτεχνία’ (δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως η δικαιοσύνη, η ισότητα, η το δικαίωμα της μόρφωσης, ο σεβασμός στο διαφορετικό)	Θερμοπύλες, Καβάφης Όσο μπορείς, Καβάφης	Χαρταετός (<i>Uçurtma</i>), Ταινία μικρού μήκους Χαρταετός (<i>Uçurtma</i>) Τοίχος (<i>Duvar</i>) Ωκεανός (<i>Okyanus</i>) Ιστορία (<i>Öykü</i>)

Ανάπτυξη ενότητας στα Μαθηματικά (δημοτικό)

- ο Ανδρούλα Αδάμου 2016
- ο Γ' δημοτικού
- ο Ενότητα: Αριθμοί μέχρι το 10 000
- ο Αξιοποίηση υλικού αθλητών με αναπηρία
- ο Διαθέσιμος χρόνος: 6 X 40'
- ο Μαθήματα
 - ο Αισθητοποίηση τετραψήφιων αριθμών
 - ο Σύνθεση και ανάλυση τετραψήφιων αριθμών – Αξία θέσης ψηφίου
 - ο Σύγκριση και σειροθέτηση τετραψήφιων αριθμών
 - ο Σύνθεση και ανάλυση τετραψήφιων αριθμών – Ομαδοποίηση και ανταλλαγή
 - ο Στρογγυλοποίηση αριθμών στην πλησιέστερη δεκάδα
 - ο Στρογγυλοποίηση αριθμών στην πλησιέστερη εκατοντάδα

ψηφίδες
γνώσης

www.ucy.ac.cy/psifides-gnosis